

УДК 811.161.2'25+811.111'25]:811.133.1'373.21

Лут К. А.¹, Кіреєва Д. О.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-320 НУ «Запорізька політехніка»

ФРАНКОМОВНІ ТОПОНІМИ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ Й АНГЛІЙСЬКОЮ МОВАМИ

Топоніми, як жива історична пам'ять народу, є більш зрозумілими для людей, що з народження жили на певній території і мали змогу спостерігати як з'являються, формуються та поширюються географічні назви. Є навіть такі випадки, коли тільки корінне населення може надати інформацію про окремо взяте місце. Зовсім інше питання – переклад топонімів, адже не можливо чітко зрозуміти та знайти ту межу, коли потрібно перекладати топонім дослівно або звертатися до інших способів перекладу.

Визначають такі основні етимологічні джерела походження іноземних топонімів Франції: грецьке, кельтське, латинське (або гало-романське),

германське, норманське. Також на території Франції наявні топоніми бретонського та баскського походження, але не в такій великій кількості.

Франкомовні топоніми поділяють на такі групи: топоніми, що описують місцевий ландшафт; зоотопоніми; фітотопоніми; слова в основі яких означають поселення; що походять від назв професій, споруд; назви доріг та шляхів; імена людей, які проживали у конкретному населеному пункті або мали значення для його мешканців і топоніми, назва яких несе деяке емоційне значення тощо.

Для відтворення в перекладі власних назв застосовуються транслітерація, транскрипція або переклад. Вдаючись до транслітерації, перекладач має змогу відтворити оригінальну власну назву практично без втрат. Нечисленні приклади транслітерації французьких власних назв є даниною історичній традиції: F. Villon – Ф. Віллон, V. Hugo – В. Гюго, Reims – Реймс, Agen – Ажен, Gap – Гап. Такий спосіб реституції власних назв сильно спотворює їхнє оригінальне звучання, оскільки для сучасної французької мови характерна розбіжність між фонетичною та графічною формами слова.

Саме з причини складної системи відповідності у французькій мові між написанням слова та його вимовою, при перекладі прийнято послуговуватись прийомом транскрибування: F. Villon – Ф. Війон, Bordeaux – Бордо, Beauvais – Бове, Evry – Еврі, Evreux – Евре, Moulins – Мулен, Troyes – Труа, Auch – Ош, Metz – Мец.

При трансфонуванні власних назв із французької мови перекладача очікує цілий ряд пасток, адже ціла низка топонімів, гідронімів та антропонімів має вимову, що не відповідає нормативним правилам читання сучасної мови, несучи відбиток старовинної орфографії.

Так, наприклад, приголосні -s, -t, -z -г, зазвичай німі у кінцевій позиції, в низці власних імен, вимовляються: Jaurès – Жорес, F. Mallet-Joris – Ф. Мале-Жоріс, Rodez – Родез, Quimper – Кемпер, Beigbeder – Бергбедер. У власних назвах створених на основі злиття двох повнозначних слів або артикля та іменника, кожна частина зберігає свою вимову: Descartes – Декарт, Montfaucon – Монфокон, Montauban – Монтобан, проте Thérèse Desqueyroux – Тереза Дескейру. В окремих власних іменах b перед v залишається німим: Lefèbvre – Лефевр, Fabvier – Фав'є.

Не можна нехтувати роль традиції при перекладі власних назв, які стали на сьогодні єдиними можливими варіантами перекладу, хоча не завжди виконані на основі практичної транскрипції. Це випадок численних топонімів та гідронімів, як власне французьких: Paris – Париж, Menton – Ментона, la Seine – Сена, la Loire – Луара, le Rhin – Рейн, так і іншомовних, що часто трапляються у французьких текстах: Naples – Неаполь, Vienne – Відень, Bâle – Базель, le Cap – Кейптаун, le Danube – Дунай, le lac Léman – Женевське

озеро, le golf de Gascogne – Біскайська затока, la mer d'Oman – Аравійське море, l'Archipel de Magellan – Вогняна Земля, la Terre-Neuve – Ньюфаундленд тощо [1, с. 115–120].

Щодо перекладу англійською мовою, назви місць, особливо міст та селищ, можуть використовуватися як прикметники. Отже, можна сказати Paris metro (паризьке метро) (але не the Parisian metro) чи the London underground (лондонське метро) (не the Londoner underground). Слова «Londoner» (лондонець) та «Parisian» (парижанин) найчастіше використовуються для позначення людей: My father was a Parisian. – Мій батько був парижанином.

Слово «Parisian» (парижанин) є своєрідним винятком у використанні. Багато вживаними є словосполучення «Parisian style» (паризький стиль) або «Parisian fashion» (паризька мода), але це слово не використовується як прикметник для речей (наприклад, не можна сказати Parisian metro) у Парижі.

Французькі висловлювання. Францію часто називають l'hexagone (шестикутник). В англійській мові це слово використовується лише у геометрії. Коли мова йде про Францію, шестикутник потрібно перекладати як «Франція». Те саме стосується l'archipel як способу позначення Японії або la botte і la Péninsule для Італії. Le pays du cèdre слід перекладати як Ліван. Інший приклад – l'Etat hebreu. В англійській мові Hebrew (іврит) – це назва мови, а не держави, тому її прийнято перекладати як Ізраїль [2].

Досліджуючи переклад топонімів різними мовами можна зробити висновок, що найбільш частотними способами перекладу є адаптивне транскодування (коли форма слова у вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу), транслітерація, транскрибування та переклад, хоча й окремого правила для перекладу топонімічних назв не існує. Саме тому перекладачі повинні звертатися до топонімічних словників, щоб уникнути помилок при їх перекладі. Як зазначено вище, значна кількість топонімів може мати різне звучання та написання різними мовами, на що повинен звертати увагу перекладач аби не допустити жодних неточностей, які можуть позбавити речення (або навіть увесь текст) сенсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Олефір, І. В. Соціокультурні аспекти перекладу французьких назв на українську мову : стаття [Текст] / І. В. Олефір, І. В. Табачек // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки. – 2010. – № 11. – С. 115–120.
2. Geography and foreign words [Electronic resource] // ASP : [Presses universitaires de Paris Nanterre]. – Access mode : <https://books.openedition.org/pupo/5478#text>.